

ULUSLARARASI XVIII.
ORTAÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI
VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI
SEMPOZYUMU (22-25 EKİM 2014)

BİLDİRİLER

XVIII. INTERNATIONAL
SYMPOSIUM OF THE MIDDLE AGES
AND THE TURKISH PERIOD EXCAVATIONS
AND HISTORY OF ART RESEARCHES

PROCEEDINGS

AYDIN - 2017

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
EĞİTİM, İLK VE ORTAĞAĞ VE TÜRK
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

YILLIK
TARİHİ

**ULUSLARARASI XVIII. ORTAÇAĞ VE TÜRK
DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ
ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU
(22-25 EKİM 2014)**

MİTVA - MİTVA - MİTVA - MİTVA - MİTVA - MİTVA - MİTVA - MİTVA - MİTVA - MİTVA

XVIII. INTERNATIONAL SYMPOSIUM OF THE MIDDLE AGES AND THE
TURKISH PERIOD EXCAVATIONS AND HISTORY OF ART RESEARCHES
(OCTOBER 22-25, 2014)

**XVIII. INTERNATIONAL SYMPOSIUM OF THE
MIDDLE AGES AND THE TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS AND HISTORY OF ART
RESEARCHES
(OCTOBER 22-25, 2014)**

MİTVA - MİTVA - MİTVA - MİTVA - MİTVA - MİTVA - MİTVA - MİTVA - MİTVA - MİTVA

MİTVA - MİTVA - MİTVA - MİTVA - MİTVA - MİTVA - MİTVA - MİTVA - MİTVA - MİTVA
MİTVA - MİTVA - MİTVA - MİTVA - MİTVA - MİTVA - MİTVA - MİTVA - MİTVA - MİTVA
MİTVA - MİTVA - MİTVA - MİTVA - MİTVA - MİTVA - MİTVA - MİTVA - MİTVA - MİTVA

Efeler Belediyesi Kùltür Yayınları 3

1. Baskı

Temmuz 2017

ISBN: 978-605-66404-2-1

Copyright © 2017 - ADÜ Fen Edebiyat Fakùltesi Sanat Tarihi Bölümü - AYDIN

Bu kitabın tümü ya da bölümü/bölemleri Adnan Menderes Üniversitesi Fen Edebiyat Fakùltesi Sanat Tarihi Bölümünün yazılı izni olmadan elektronik, optik, mekanik ya da diğer yollarla basılamaz ve dağıtılamaz.

No part of this book may be printed, reproduced or distributed by any electronical, optical, mechanical or other means without the written permission of Adnan Menderes University, Faculty of Arts and Sciences, Department of History of Art

Kapak Fotoğrafi: Şakir ÇAKMAK

Grafik Tasarım & Basım Yeri

İtimat Ofset Matbaacılık

Ata Mah. Gıda Çarşısı No:19

Efeler / AYDIN (0256) 231 12 33

www.itimatofset.com

ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ
SANAT TARİHİ BÖLÜMÜ

**ULUSLARARASI XVIII. ORTAÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI
VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU
(22-25 EKİM 2014)**

**XVIII. INTERNATIONAL SYMPOSIUM OF THE MIDDLE AGES AND THE
TURKISH PERIOD EXCAVATIONS AND HISTORY OF ART RESEARCHES
(OCTOBER 22-25, 2014)**

YAYINA HAZIRLAYANLAR / EDITORS

Hacer Sibel ÜNALAN ÖZDEMİR
Mükerrem KÜRÜM
Nurdan AKBULUT

EFELER BELEDİYESİ KÜLTÜR YAYINLARI 3

TEMMUZ 2017

BEÇİN KALESİ 2013 YILI KAZI VE RESTORASYON ÇALIŞMALARI

Prof. Dr. Kadir PEKTAŞ*
Yrd. Doç. Dr. Saim CİRTİL**
Yrd. Doç. Dr. Gül SARIDİKMEN***

Özet

Beçin Kalesi kazı çalışmaları 2013 yılı Mayıs-Aralık arasında toplam olarak sekiz ay sürmüştür. Bu süre içindeki çalışmalar kazı ve restorasyon olarak iki başlıkta ele alınabilir.

Seymenlik Kapısı'na bitişik batı yöne uzanan mekânın, daha önceki yıllarda kazısına başlanmış ancak kamulaştırma sorunu nedeniyle tamamlanamamıştı. Kamulaştırma sorununun çözümünden sonra Seymenlik Kapısı'na bitişik batı yöne uzanan mekânın devamının anlaşılabilmesi için kazılmasına karar verilmiştir. 5x10 m. ölçülerindeki alanın kazıldığında, kare planlı doğu yönde giriş kapısı bulunan bir mekân olduğu tespit edilmiştir. Bu mekânın devamındaki alanlarda kazı çalışmalarına önümüzdeki yıllarda devam edilecektir.

Ayrıca, Seymenlik Kapısı'nın yakınında kazısı büyük ölçüde tamamlanan iki büyük yapı kompleksinin, buluntularıyla birlikte genel bir değerlendirmesi yapılacaktır.

Beçin Kalesi Kazısı 2013 yılı çalışmaları ağırlıklı olarak restorasyon ve konservasyon olarak devam etmiştir. Kale surları, İç Kale'nin giriş tonozu, Yelli Medresesi, Ahmet Gazi Çeşmesi ve Seymenlik Zaviyesi güney sur duvarlarında restorasyon ve konservasyon çalışmaları yapılmıştır. Bunun yanı sıra Karapaşa Medresesi'nde koruma amaçlı geçici önlemler alınmıştır.

Bu bildiriye, Beçin'de yapılan kazı, restorasyon ve koruma projeleri detaylı olarak tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kazı, Beçin, Restorasyon, Konservasyon, Kale

BEÇİN CASTLE EXCAVATION AND RESTORATION WORKS, 2013

Abstract

Beçin Castle excavations had been taken a total of eight months from May to December of 2013. In this period can be discussed in two headings as excavation and restoration.

The western part of area adjacent to the Seymenlik Gate began to be excavated in previous years but could not be completed due to expropriation problems. After solving the problem of expropriation, it was decided to continue excavation, in order to understand rest of the western part of area adjacent to the Seymenlik Gate excavated. When the area where was measured 5x10

*Pamukkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü D Blok, Kampüs, DENİZLİ
E Posta: pektaskadir@hotmail.com

**Pamukkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü D Blok, Kampüs, DENİZLİ
E Posta: scirtil@pau.edu.tr

***Onsekiz Mart Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Temel Eğitimi Bölümü, Terzioğlu Kampüsü, ÇANAKKALE
E Posta: gulsaridikmen@yahoo.com

m excavated, a square planned place with the entrance gate on the east direction building has been determined. And the rest of this area will be excavated in the following years.

Furthermore, excavation process substantially completed two large buildings with findings will be assessed generally.

Beçin Castle excavation Works have been predominantly maintained on restoration and conservation in 2013. Restoration and conservation Works have been done for castle walls, entrance vaults of interior castle, Yelli Madrasa, Fountain of Ahmet Gazi and Seymenlik Zawiya southern walls. In addition to this, temporary precautions were taken to conserve Karapaşa Madrasa.

In this paper, excavation, restoration and conservatio nprojects in Beçin will be discussed in detail.

Keywords: Excavation, Beçin, Restoration, Conservation, Castle

Beçin Kalesi'nde 2013 yılı kazı çalışmaları, 20.05.2013 - 24.12.2013 tarihleri arasında yapılmıştır. Temizlik, kazı, restorasyon ve konservasyonu içeren çalışmalarımız Çorum Müzesi'nden Mürsel Bardak, Muğla Kültür Varlıkları Koruma Kurulu Müdürlüğü'nden Turan Yemen denetiminde gerçekleştirilmiştir¹.

Kazı çalışmalarına her yıl düzenli olarak yapılan temizlik çalışmasıyla başlanmıştır.

Temizlik çalışmaları; İç Kale'de, Ahmed Gazi Medresesi ve yanındaki havuz, Yelli Medresesi, Orhan Camii, Kızılhan, Kubbeli Çeşme, 1, 2 ve 3 numaralı açma alanlarında ziyaretçi özellikle ziyaretçi güzergâhlarında yoğunlaştırılmıştır. Kalenin içinde kısmen ayakta kalabilen evler ve diğer yapılar temizlenmiştir (Fotoğraf 1). Yapıların duvarlarındaki çatlak ve bozulmaları önlemek amacıyla bitki temizliği yapılmıştır.

Seymenlik Zaviyesi'nin güneyinde, 3 nolu kazı alanının batısında devam eden surlarda ve çevresinde bitki temizliği yapılmıştır (Fotoğraf 2). Emir Avlusunun batısında makilerin arasında bulunan burçta maki temizliği yapılarak sur duvarları rölövesi alınabilir duruma getirilmiştir (Çizim 1).

Sur duvarı çevresinde bulunan duvardan dökülen moloz taşlar toplanıp daha sonra restorasyon, konservasyon çalışmalarında kullanılmak üzere tasnif edilerek taş öbekleri haline getirilmiştir.

¹ Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, DÖSİM, Beçin Belediye Başkanı Mehmet Balcı'nın desteklerini gördüğümüz kazı çalışmalarına Pamukkale Üniversitesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Onsekiz Mart Üniversitesi, Mimar Sinan Üniversitesi ve Ardahan Üniversitesi'nden öğretim elemanları katılmışlardır. Kazıya katılanlar: Sanat Tarihçiler Yrd. Doç. Dr. Saim Ciritil, Yrd. Doç. Dr. Gül Sandıkmən, Arş. Gör. Abdurrahim Aygan, Arş. Gör. Fatma Yıldız, Davut Oğuz, Volkan Eğin, Bahri Yıldırım, Fatma DovaHoğlu; Arkeologlar Öğr. Gör. Banu Büyükgün, Öğr. Gör. Göknil Arda, Zafer Topak, Arzu Çağlar, Serhat Çağlar, Alp Oğuz Turan; Mimar Meliha Havva Öz, Kadir Öz, Restoratör Rabia Çakıcı. Kazılara katılan, destek sağlayan tüm kişi ve kurumlara teşekkür ederim

2013 Beçin Kalesi Kazısı çalışmaları ağırlıklı olarak restorasyon ve konservasyon olarak devam etmiş olup İç Kale surları, İç Kaledeki tonozlu giriş, Yelli Medresesi, Ahmed Gazi Çeşmesi ve Seymenlik Zaviyesi önündeki güney sur duvarlarında, kazılar G6 açmasında yapılmıştır.

Restorasyon ve Konservasyon Çalışmaları

İç Kale surları

Sarp kayalık bir tepe üzerinde yer alan İç Kale'nin surları nisbeten sağlam durumdadır. Moloz taşla inşa edilen surlarda yer yer düzgün kesme taş bloklar ve devşirme malzeme kullanılmıştır. İç Kale'nin batı surlarında yer alan bayrak direğinin kuzeyinde ve bu alanın batısında devam eden duvarın ziyaretçiler açısından riskli görülen bölümlerin konservasyonu yapılmıştır. Öncelikle duvarlara zarar veren ve vermesi muhtemel kök ve otların temizliği yapılmıştır. Harç malzemesi olarak kiremit tozu, kum, kireç ve hidrolik kireç kullanılmıştır (Fotoğraf 3). Duvarda İç Kale'nin içerisindeki mevcut moloz taş malzemenin yanı sıra orijinal dokuya uygun olarak bazı kısımlarda kiremit parçaları kullanılmıştır. Tamamlanan duvarın üzeri koruma amaçlı jeoteks ile kapatılmış ve derzlerde uygulanan harçlar temizlenmiştir.

İç Kale'nin Beçin Beldesine bakan doğu bölümünde bir kısmı yıkılmış olan surların içi 70-80 cm. genişliğinde, 1-1,5 m. arasında değişen yüksekliklerde tamamlanmıştır. Doğu surda bulunan burcun alt bölümlerinin yıkılan bölümleri ve derzleri iskele kurularak tamamlanmıştır (Fotoğraf 4).

İç Kale'nin kapsamlı restorasyonu yapılana kadar mevcut duvarların korunması, bozulmaların önlenmesi ve ziyaretçi güvenliği açısından oldukça önemli olduğu düşüncesiyle lokal onarımların yapılmasının önemli olduğu düşünüldüğünden surların kuzey, batı ve doğu bölümlerinde konservasyon yapılmıştır.

Çalışmada, 2-2,5 m. arasında değişen genişliklere sahip kale surunun iç kısmı 1 m. genişliğinde, orijinal dokuya uygun olarak yükseltilmiştir. İç Kale'ye çıkılan merdivenlerin bitiminde kaleye girişte yer alan tonozda yeryer taş dökülmeleri tespit edilmiş; yapılan incelemede sağlamlaştırma yapılmadığı takdirde tonozun yıkılma tehlikesi olduğu görülmüştür. Tonozlu iç yüzeylerinde mevcut duvarların yıkılan bölümleri orijinal taşlarla tamamlanarak sağlamlaştırılmıştır (Fotoğraf 5).

İç Kale'nin kuzeyinde kaleye çıkışı sağlayan merdivenlerin başladığı noktadaki burcun derin bir çatlak ile ayrıldığı, hemen bitişinde bulunan sarnıcın dış duvarındaki taşların döküldüğü tespit edilmiştir. Statik incelemeleri de yapılan burç ve sarnıcın rölövesi alınarak konservasyon projesi hazırlanmıştır (Çizim 2).

Yelli Medrese

Ören yerinin dış kısmında şehri çevreleyen surların yaklaşık 1,5 km. doğusunda yer alan Yelli Medrese'de geçen yıllarda yapılan çalışmalar sonucunda medresenin rölöve, konservasyon ve koruma projeleri hazırlanmış, Koruma Kurulundan onaylanan projesine uygun olarak çelik konstrüksiyonlar ile mevcut duvarlar desteklenmişti.

Medrese'nin giriş eyvanında kapı eşiğinin kenarlarındaki duvarlarda ve yapının dış cephesindeki köşelerde küfeki taşı ile konservasyon yapılmıştır (Fotoğraf 6). Medresenin duvarlarında oluşan derin çatlaklara üstten harç enjekte edilmiştir. Medresenin güney eyvanın batı duvarında, kuzeydoğu dershanenin doğu duvarında, kuzeybatı dershanenin güney duvarında,

batıda yer alan öğrenci hücrelerinde, merdivenlerin üst ve yan bölümlerindeki dikey ve yatay çatlaklar konservasyon projesi kapsamında harç enjeksiyonu yapılarak doldurulmuştur.

Yelli Medresesi'nde önceki yıl çelik konstrüksiyon uygulaması yapılan kesimlerde çelik malzemeler ile duvarlar arasına kauçuk yerleştirilerek yapıdaki çalışma tamamlanmıştır.

Ahmed Gazi Çeşmesi

Ahmed Gazi Medresesi'nin doğusunda medreseye bitişik olarak inşa edilmiş çeşmenin 2012 yılında kazısı tamamlanmış, restorasyon projesi hazırlanarak ilgili Koruma Kurulu tarafından onaylanmıştır.

Ön cephede, kemerde küfeki taşı diğer kısımlarda kiremit ve moloz taş malzeme kullanılmıştır (Fotoğraf 7). Restorasyonu tamamlanan çeşmede hidrolik kireç, kum ve kiremit tozundan oluşan harç kullanılmıştır.

Çeşmenin yalağından akacak su ve önünde birikebilecek yağmur suyunun tahliyesi için toprak altından boru ile çeşmenin doğusundaki havuza su çıkışı sağlanmıştır. Çeşmenin önündeki alan ince elenmiş kazı toprağı ile kapatılmıştır (Fotoğraf 8).

Seymenlik Zaviyesi'nin batısındaki Sur Duvarları

Seymenlik Zaviyesi'nin batısında, Seymenlik Kapısı'ndan başlayıp batı yönde devam eden surların yıkılan bölümleri bulunduğu yerdeki orijinal taşları kullanılarak tamamlanmıştır (Fotoğraf 9). Çevrede bulunan diğer taşlar ayrıca tasnif edilmiştir. Batıya doğru devam eden surdaki iki burçun maki temizliği yapılarak ve rölöveleri alınmıştır.

Kazı çalışmaları

Seymenlik Kapısı'nın batısında sur duvarının iç kısmında önceki yıllarda kısmen ortaya çıkarılmış mekânların tamamını açığa çıkarmak amacıyla 5x10 m ölçülerinde bir alanda kazı yapılmıştır.

Alanın (G-6) kazı öncesi ölçüleri alınmış, fotoğrafları çekilerek belgelemesi yapılmıştır. Kazılan toprak, alan dışındaki uygun bir yere dökülmüş ve toprağın tamamı elenmiştir. Açmadan çıkarılan döküntü taşlar da yine alan dışındaki bir bölgede istiflenmiştir.

G-6 açmasındaki seviye inme çalışmalarında kodun önceki yıllarda kazısı yapılmış alanın kod seviyesiyle aynı olduğu görülmüştür. G-6 açmasında sura bitişik kare planlı bir mekân tespit edilmiştir (Çizim 3).

Alandaki çalışmalar sırasında sikkeler, metal çivi ve aksamların yanı sıra sırlı (tek renk sırlı, sgrafitto, seladon, çini/porselen) ve sırsız seramik kap parçaları ele geçmiş ve incelenmek üzere kazı evine getirilmiştir; tuğla/kiremit parçaları ise restorasyon çalışmalarında kullanılmak üzere alanda bir kenarda istiflenmiştir.

5x10 m. ölçülerindeki açmanın sınırları dışında, batı yönde devam eden duvarlar tespit edilmiştir. 2013 yılı çalışmalarının kazıdan ziyade koruma, onarım ve çevre düzenlemesi olarak devam edilmesi buna karşılık G6 açmasında yapılacak çalışmalarının uzun süreli olması gerektiği için buradaki çalışmaya son verilmiştir.

Sağlamlaştırma ve Proje Çalışmaları

Ören yerinde restorasyon ve konservasyon uygulamaları ile korunması gerekli yapılar oldukça fazladır. Karapaşa Medresesi'nin güney duvarı, Yelli Cami'nin pencerelerinin iç ve dış cepheleri ile Kale önünde yer alan çeşmenin alt kısmı ahşap direklerle geçici olarak desteklenmiştir.

Beçin'de varlığı bilinen 5 hamamın en büyüğü ve en sağlam olanı Büyük Hamam'ın rölövesi hazırlanmıştır.

Beçin kentine çıkan yol üzerinde ve kale girişinin sağında bulunan Kale Çeşmesi'nin mevcut durumunu korumak amacıyla ahşap destekler yapılmasının yanı sıra rölöve, restitüsyon, restorasyon projeleri hazırlanmıştır (Çizim 4).

Buluntular

G-6 açması ve 2012 yılı 3 nolu açmanın kazı toprağının elenmesi ile elde edilen küçük buluntuların bakım, onarım ve değerlendirme işlemi, seramik ve metal laboratuvarımızda yapılmıştır.

Çalışmalar sırasında çok sayıda sırlı-sırsız seramik ortaya çıkartılmıştır. Çoğu amorf parça olan seramiklerin form verenlerine bakıldığında günlük kullanım kapları, pişirme ve depolama kapları olduğu görülmektedir.

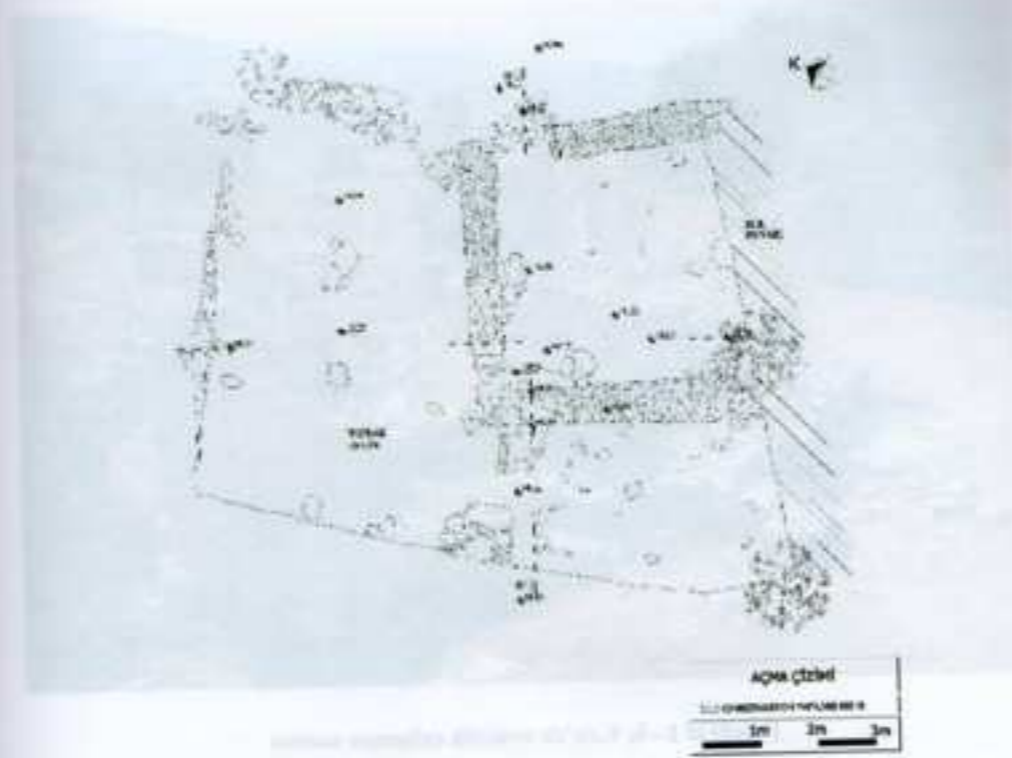
Sırsız örneklerin formlarına göre tabak, kâse, çanak gibi günlük kullanım kaplarının dışında testi, küp gibi depolama kaplarının olduğu anlaşılmaktadır. Sırlı örneklerde ise daha çok tabak ve çanak ile karşılaşmaktadır. Sırlı seramikler kendi içinde tiplere ayrıldığında tek renk sırlı, Milet işi ve renkli sgraffito tekniği olmak üzere üç farklı tip görülmektedir.

G-6 açması kazısı ve 3 nolu açma toprağı elenmesi ile önceki yıllarda olduğu gibi bu yılda sikkeler ve çok eşitli metal malzeme ele geçmiştir.

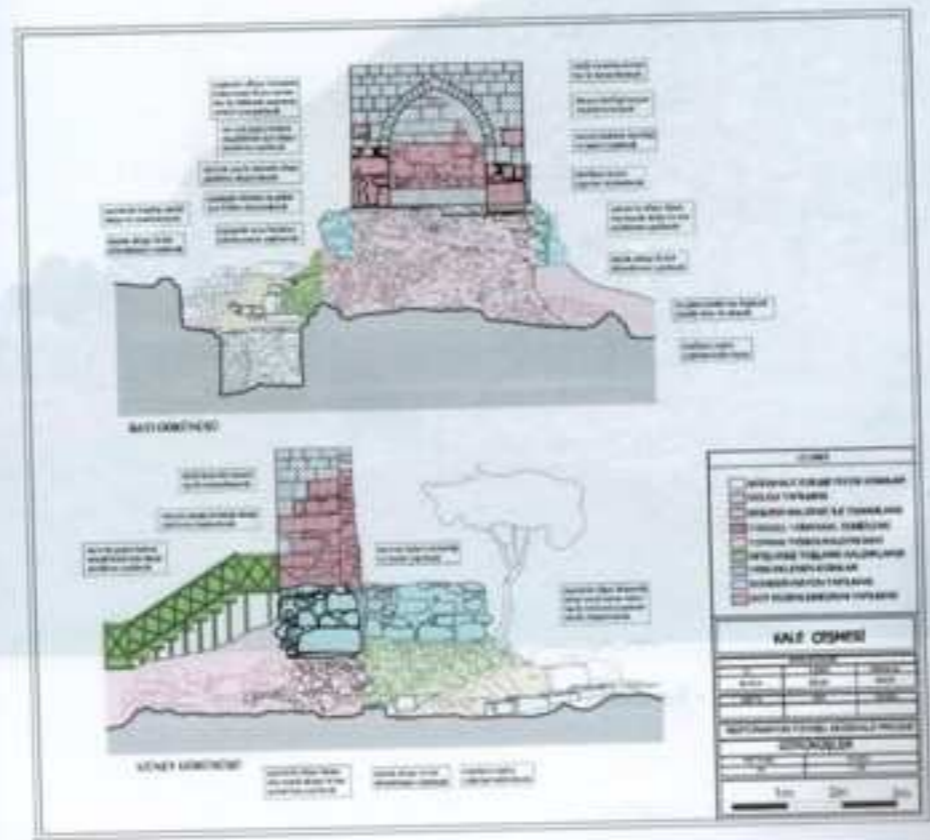
2013 yılı sikkelerinin darp yerlerine göre dağılımları: Kostantiniye dört adet, Beled beş adet, Bursa iki adet, Tire yedi adet, Ayasuluk dört adet, Edirne bir adet, Menteşe bir adet, Milas bir adet, Novar bir adet, Serez bir adet.

Çizim 3- G 6 açması planı

Çizim 4- Kale Çeşmesi restorasyon projesi

Fotoğraf 1 - İç Kale'de temizlik çalışması sonrası

Fotoğraf 2 - Seymenlik kapısının batısındaki surun temizlik sonrası

Fotoğraf 3 - İç Kale batı surlarının konservasyonu

Fotoğraf 4 - İç Kale doğu surlarının konservasyonu

Fotoğraf 5 - İç Kale girişindeki tonozun konservasyonu.

Fotoğraf 6 - Yelli Medrese giriş cephesi

SÜLEYMAN SEYYİD'İN NATÜRMORIT RESİMİ KİTİBİNİN
ZİHNSEL KURGU: Şemalar ve Morfler

Fotoğraf 7 - Ahmet Gazi Çeşmesi

Fotoğraf 8 - Ahmet Gazi Çeşmesi restorasyon sonrası

Fotoğraf 9 - Seymenlik Kapısı batısındaki surların konservasyonu

Fotoğraf 10 -Altın alınlık

Fotoğraf 11-Zehir